

Bogdan Kandus

NEOBJAVLJENI ANTONINIJAN CESARJA PROBUSA (276 - 282) IZ KOVNICE SISCIA

Od vseh osmih cesarskih kovnic ima Siscia (danes Sisak, R Hrvatska) glede na število variant antoninijanov prevladujoče mesto. Odlični poznavalec Probusove numizmatike, Andreas Alföldi, je v pripravi korpusa te kovnice v letih 1919 do 1939, obiskal več kot 80 institucionalnih in zasebnih zbirk. Zabeležil je preko 10.000 Probusovih antoninijanov te kovnice in s svinčnikom napravil kopije več kot 2500 variant teh kovancev. To delo¹ še danes predstavlja temelj za proučevanje te kovnice.

Razumljivo je, da se je od objave tega dela pa do danes pojavilo veliko novega materiala, vmes so bili tudi doslej nepoznani kosi, vendar jih je potrebno obravnavati v luči vsaj dveh vidikov: pretežni del teh le dopolnjuje neizmerno Probusovo numizmatično zapuščino, drugi, redkejši, pa dajejo osnovo za proučevanje in s tem nove rešitve.

Obravnavani antoninijan je nepoznan. To pomeni, da se do sedaj ni pojavil v nobeni muzejski ali zasebni zbirki, avkcijskih katalogih ali na spletu.

1. Opis kovanca

¹ Andreas Alföldi, NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY XXXVI - XXXVII, BUDAPEST 1939

Av: IMP C M AUR PROBUS P F AUG, cesarjevo poprsje v oklepu desno. Na glavi je žarkovna krona. Na desnem ramenu so vidni pteryges, na levem je preko vratu, v obliki kože, položena aegis. Levica počiva na ročaju pugia z orlovsko glavo.

Rv: P M TRI P COS II P P, v odrezu XXI T. Lev gre v levo, pred prednjimi šapami ima bikovo glavo.

- 5.emisija,² 3.oficina
- teža: 3,11^g
- premer: 22 mm
- smer pečatov: 12 h

Če po Pinku² na kratko povzamemo Probusovo oblast tribuna in konzula, dobimo sledečo shemo:

Leto	TR POT	COS
276	I	
277	II	I
278	III	II
279	IV	
280	V	III
281	VI	IIII
282	VII	V

Obravnavani datirani antoninijan je bil torej kovan v letu 278. Za tako razlago sta kljub slabše ohranjeni legendi na zadnji strani kovanca vsaj dva dobra razloga:

- tip antoninijana z levom, ki gre v levo in ima pred prednjimi šapami bikovo glavo, je znan le za Probusov drugi konzulat.
- s tako legendo, P M TRI P COS II P P, je znanih nekaj antoninijanov kovanih z istim žigom za zadnjo stran novca, vendar različnim za aver. Vsi brez izjeme so zelo redki, odslikani je bil v zbirki ustanovitelja kroga dunajskih numizmatikov, dr. Missonga in se danes nahaja v Numizmatičnem kabinetu Dunajskega kulturno-zgodovinskega muzeja (Alföldi NK 44/14).³

² Karl Pink, Der Aufbau der römischen Münzprägung in der Kaiserzeit, VI/1 Probus, NUMISMATISCHE ZEITSCHRIFT, WIEN 1949

³ Andreas Alföldi, NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY XXXVI - XXXVII, BUDAPEST 1939

Av: IMP C M AUR PROBUS P AUG, cesarjevo poprsje v luskinastem oklepu levo. Na glavi ima žarkovno krono, ob levem ramenu drži ščit. V desnici ima preko ramena položeno sulico.

Rv: P M TRI P COS II P P, v odrezu XXI T. Prizor je povsem enak kot na nepoznanem antoninijanu, s tem, da se tu razločno vidi, da se legenda končuje zelo visoko, tik nad levjim repom.

Opisani kovanec dopušča, da vse nedatirane antoninijane, ki imajo na prednji strani cesarjevo podobo z bodalom in so kovani z istim pečatom, uvrstimo v leto 278.

Pomen pojmov:

- pteryges: usnjeni trakovi s pritrjenimi kovinskimi ploščicami za zaščito ramen in stegen.
- aegis: simbol zaščite bogov.
- pugio: bodalo, osebno cesarjevo orožje, ki ga je lahko nosil tudi v senatu.

Zusammenfassung

UNVERÖFFENTLICHER ANTONINIAN DES KAISERS PROBUS AUS SISCIA

Die behandelte Münze ist unbekannt. Auf der Vorderseite trägt der Kaiser Panzerbüste nach rechts und hält pugio (der Dolch) mit dem Adlerknauf waagrecht unter dem linken Arm. Auf der Rückseite geht der Löwe nach links, vor ihm der Stierkopf. Wenn wir die Datierung nach Pink³ in Betracht nehmen, können wir feststellen, dass diese Münze im Jahre 278 geprägt war. Dafür haben wir mindestens zwei unstreitbaren Grundlagen :

- Der Typ mit dem Löwe der nach links geht und sich vor ihm der Stierkopf befindet, ist nur für dem zweiten Konsulat von Probus bekannt.

- Im Münzkabinett des Kunsthistorisches Museum Wien befindet sich ein Stück mit stempelgleicher Rückseite. Die Panzerbüste des Kaisers ist dort nach links, mit geschultertem Speer und dem Schild vor der linken Schulter, Strahlenkrone.

Auf der Rückseite ganz sichtbare Legende P M TRI P COS II P P und im Abschnitt XXI T. Die Legende endet ganz oben, wie bei erster Münze, über dem Löwenschwanz.

Die unbekannte Münze gestattet uns, dass wir alle undatierte Stücke mit stempelgleicher Vorderseite in das Jahr 278 einreihen.